

- Верховна Рада України;
  - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
  - Кабінет Міністрів України;
  - Міністерство соціальної політики України – спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
  - органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, визначені в їх складі уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
  - громадські об'єднання [2].
- Таким чином, можемо підсумувати, що у сучасних умовах і законодавчому регулюванні суспільних відносин у сфері гендерної рівності в разі їх порушення, врегулюванням цього питання будуть займатися вище зазначені органи.

1. Деметрадзе Т. Р. Конституційний принцип рівності прав жінки і чоловіка: поняття, зміст, механізм його реалізації та захисту: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2015. 204 с.;

2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: від 08 вересня 2005 р. /Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2005. (Закон України)

УДК 343.54

DOI: 10.31733/17-03-2023-625-627

Інна МЕЛЬНИЧЕНКО

ад'юнкт кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПОГЛЯД НА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ, КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Основним аспектом системи безпеки у воєнній сфері на національному рівні залишається повномасштабна збройна агресія РФ, яка ведеться з застосуванням різноманітних форм та методів, у тому числі й заборонених міжнародним гуманітарним правом.

Активізація збройного конфлікту, який розпочався у 2014 р., відбулася у лютому 2022 р., коли РФ здійснила повномасштабний наступ на територію незалежної, суверенної та демократичної України. Поширення набули випадки сексуального насильства, яке вчиняється військовими РФ щодо населення України. Події сьогодні свідчать, що випадки сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, набувають критичного масштабу, поширеності, систематичності, особливої жорстокості. Військові РФ використовують сексуальне насильство як частину свого військового арсеналу [1, с. 128]. Вчинення сексуального насильства, тортур, катувань, вбивств, каліцтва цивільних осіб, які ідентифікують себе як українці вивезення дітей на територію РФ, руйнування критичної інфраструктури, - всі ці дії є частиною військової стратегії РФ.

Так, за офіційними даним начальниці Управління з організації розслідування злочинів сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, Офісу генпрокурора Ірини Діденко, станом на 1 березня 2023 р. зафіксовано 156 фактів сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, більшість з них у Херсоні (65 випадків), Запорізькій області (6 випадків) тощо. Однак, реальна кількість їх набагато більша. Поряд з цим, важливо усвідомлювати, що контекст війни проявляється у тому, що коли військові вчиняють сексуальне насильство, то в першу чергу вони керуються не сексуальним бажанням та потягом, а прагненням принизити, познущатися, проявити власне домінування, знуцання, прояв домінування, залякати тощо [2].

Жахливим наслідком сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом є те, що постраждала особа вже ніколи не відновиться після пережитих знуцань, подібного морального знищення. Особі, яка вціліла після сексуального насильства все життя

доведеться жити зі спогадами та наслідками від незаконного посягання на її статеву свободу та недоторканість.

Вчинення сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом є посяганням на захищені Конституцією цінності найвищого порядку: людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку (ст. 3 Конституції України). Також, у ст. 29 Основного Закону визначено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість [3].

Згідно Академічного тлумачного словника української мови, недоторканість особи - це гарантія від усяких посягань з боку кого-небудь [4]. В умовах збройного конфлікту таке посягання здійснюється військовими рф та посягає на статеву свободу та статеву недоторканість. При цьому, в умовах збройної агресії, активних воєнних дій, окупації території, держава зустрічається із загрозами національній безпеці та не завжди здатна забезпечити гарантовані Конституцією України цінності.

У Законі України «Про національну безпеку України» загрози національній безпеці України визначені як явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [5]. В цьому аспекті воєнний конфлікт як у формі війни, так і збройного конфлікту є таким явищем, який нівелює всі демократичні цінності. Під час воєнного конфлікту порушується воєнна безпека як стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз.

Національними інтересами України як складовими національної безпеки виступають життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [5].

З вищевикладеного витікає, що збройний конфлікт, який наразі триває в Україні, з усіма супутніми явищами та процесами, є прямою загрозою національній безпеці України.

Сексуальне насильство, є однією із похідних загроз національній безпеці, у вигляді існування збройної агресії та розвитку збройного конфлікту на території України. При чому важливо розуміти, що саме існування рф як країни є потенційною загрозою для національної безпеки України. Так, у п. 39 Стратегії національної безпеки України, яку було прийнято у березні 2021 р. зазначається, що рф як держава-агресор є джерелом довгострокових системних загроз національній безпеці України [6].

Історично вже підтверджено, що під час збройних конфліктів вчиняються найбільш тяжкі злочини, які потребують як внутрішньо державного, так і міжнародного реагування, задля того, аби якомога швидше припинити порушення основоположних прав людей та мінімізувати масштаби поширення збройного протистояння.

Загроза, яку сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, становить для миру і безпеки, артикулюється на міжнародному рівні. Так, у 1992 р. проблема масових зґвалтувань була прийнята до уваги Радою Безпеки ООН. Систематичне насильство над жінками під час збройного конфлікту було визнано міжнародним злочином [7, с. 223].

У Статуті міжнародного кримінального суду, який було створено для здійснення юрисдикції стосовно осіб за найбільш тяжкі злочини, що викликають занепокоєння, воєнними та злочинами проти людяності визначено 1) зґвалтування, 2) сексуальне рабство, 3) примушення до проституції, 4) примусова вагітність, 5) примусова стерилізація чи будь-яка інша подібна за тяжкістю форма сексуального насильства, яка становить грубе порушення Женевських конвенцій [8].

У Конвенції про захист цивільного населення під час війни (1949 р.) визначено, що жодний примус фізичного чи морального порядку не може застосовуватися до осіб, які перебувають під захистом. Жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь, і, зокрема, захисту від зґвалтування, примушення до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню моральність [9].

Таким чином, резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, є міжнародним воєнним злочином, який зумовлений збройною агресією рф проти України. Важливим кроком на шляху усунення цієї загрози є припинення збройного конфлікту, однак, усвідомлюючи масштаби та градус збройного протистояння, зараз про це говорити зарано. Виходячи з реалій розвитку подій, домінуючими векторами державної політики на шляху протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, залишаються: 1) проведення превентивних заходів; 2) здійснення просвітницької роботи

щодо зниження ризику стати потерпілою від насильства; 3) надання допомоги в евакуації з потенційно небезпечних населених пунктів; 4) якісне надання медичної, правової, психологічної та інших видів допомоги постраждалим; 5) якісне розслідування всіх випадків насильства; 6) недопущення повторної травматизації потерпілих осіб; 7) забезпечення невідворотності покарання та притягнення всіх винних до відповідальності.

Отже, з огляду на те, що збройний конфлікт ще триває, обов'язком держави є вжиття всіх можливих заходів для того, щоб кожен громадянин відчував себе у безпеці та був впевнений у забезпеченні з боку держави реалізації принципу верховенства права та законності, збереження державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу тощо. З цією метою пріоритетами в діяльності правоохоронних органів повинні залишатися відповідно до компетенції запобігання та протидія всім видам та формам сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні.

Погляд на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, через оптику загроз національній безпеці, свідчить, що воно є явищем, яке унеможливорює, ускладнює реалізацію та збереження національних інтересів та національних цінностей та виступає загрозою національній безпеці України.

1. Руфанова В. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом: сучасні виклики. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2022. № 2. С. 127-131. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/06/VJHR_2_2022.pdf.

2. «Убивства, звалтування, тортури»: скільки воєнних злочинів російської армії вже підтвердили в Україні і які перспективи трибуналу? URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/novynuryazovu-a-trybunal-haaha-putin/32292306.html>.

3. Конституція України. Верховна Рада України. 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print>.

4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL : <http://sum.in.ua/s/nedotorkannistj>

5. Про національну безпеку. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19#Text>.

6. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни. Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12/>

7. Rufanova Viktoriia, Shablysty Volodymyr, Spilnyk Serhiy, Sydorenko Nataliia, Mozol Stanislav. Conflict-related sexual violence as a threat to peace and security of the world. *Amazonia Investiga*. Volume 11 - Issue 53: May, 2022. Page 220-226. URL : <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2021>

8. Rome Statute of the International Criminal Court. A/CONF.183/9 of 17 July 1998. URL : <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

9. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. Організація Об'єднаних Націй. https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_154https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_154.

УДК 340.134

DOI: 10.31733/17-03-2023-627-628

Владислава МАСОХА

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИНЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРИОТИПІВ НА ОСНОВІ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Від початку появи перших людей, існувало питання гендерної рівності. Здебільшого пригнічувались саме права жінок. Через патріархальну систему, їм вдалось здобути не багато. Починаючи з 19 століття, коли феміністська течія виборолла жінкам право працювати, з'явилися категорії розмежування «робота для жінок» та «робота для